

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 26 (1084) Ліпень 1969 г.

Год выдання 14-ы

Цана 2 кап.

25

ЁСЦЬ у Мінску месца, свяшчэннае для кожнага беларуса. Сюды прыходзяць групамі і паасобку, з радасцю і смуткам, прыходзяць перад далёкай дарогай і пасля шчаслівага вяртання. У дні вялікіх свят і ўсенародных урачыстасцей тут льюцца велічча і пераможна гукі маршаў і мякка ўсцілаюць шэры граніт свежыя кветкі.

ГЭТА — плошча Перамогі, дзе ля помніка-абеліска гарыць нязгаснае трапяткое полмя. Высокі чатырохгранны слуп, вяршыню якога вячае ордэн Перамогі, узнісся як напамін аб тых, хто не вярнуўся з вайны. Каля вечнага агню стаяць піянеры ў ганаровай варце. На грудзях чырвоным зырккім полем гараць іх гальштукі. А да падножжа помніка з ціхім шлохам кладуцца вянкi і букеты. У глыбокім роздуме стаяць людзі. Потым яны абыходзяць вакол пастамента, нібы чытаюць на ім жывую гісторыю барацьбы, адбітую ў гэральфе.

ЧВЭРЦЬ века мінула з таго дня, як была вызвалена Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Ясным летнім ранкам 22 чэрвеня 1941 года на нашы гарады і вёскі ўпалі першыя бомбы і снарады. Зямля курчылася ад ран і болю, на ёй паміралі салдаты і дзеці, маці і сівыя бабулі. Мы не забылі ні той страшнай першы дзень гітлераўскага нашэсця, ні салют перамогі. Памяць людская крок за крокам узнаўляе падзеі векапомных дзён.

ВАЙНА ўскалыхнула ўвесь народ. Бараніць гонар чырвонага ленинскага сцяга ўзняліся воіны і партызаны; з ворагам змагаліся фронт і тыл, мужчыны і жанчыны, старыя і нават дзеці. Больш аднаго мільёна ста тысяч беларусаў разам з прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцей былі ў радах Савецкай Арміі. Многія з іх пешшу вымералі доўгі шлях ад сцен Брэста да сцен Сталінграда, прыйшлі аж у Берлін і штыком распісаліся на сценах рэйхстага.

БЕЛАРУСЬ, якая тры гады гібела ў цемры фашысцкай ночы, не стала на калені, не скарылася «новаму парадку», які шыбеніцай і куляй насадзілі гітлераўцы. Партызаны і падпольшчыкі смела білі ворага. Партызанская армія налічвала ў сваіх радах больш за 370 тысяч байцоў, амаль 70 тысяч патрыётаў змагалася ў антыфашысцкім падполлі. Каля 400 тысяч мужчын і жанчын складалі партызанскі рэзерв. У тыле ворага беларускія народныя месціўцы знішчылі і вывелі са строю звыш паўмільёна варожых салдат і афіцэраў — больш, чым амерыканскія і англійскія войскі да адкрыцця Другога фронту.

ТРЭЦЯГА ліпеня 1944 года танкі Савецкай Арміі вызваліцельніцы загрузвалі на мінскім бруку. Гэты грукат

радаснай музыкай адгукнуўся ў сэрцах мінчан, якія лічылі дні і ночы, чакаючы СВАІХ. Настаў незабыўны дзень свабоды! У хуткім часе ад фашысцкай пошасці была ачышчана ўся Беларусь. Але за гэта аддалі сваё жыццё 2 мільёны 200 тысяч яе сыноў і дачок.

НЕУВЯДАЛЬНАЙ славай пакрыты імёны мужных. Жывыя сцілаюць над іх прахам пераможныя сцягі. Жывыя працягваюць справу тых, хто паў у баях. Іх рукамі адраджаны зруйнаваны і спустошаны край. Іх энергія сёння стварае светлыя гмахі будынкаў і новыя дарогі, паэтычныя радкі і цудоўныя тканіны.

ТРЭЦЯГА ліпеня Савецкая Беларусь адзначыла 25-годдзе свайго вызвалення. Палаў вечны агонь на плошчы Перамогі. У ганаровай варце воіны змянялі піянераў. А да помніка воінам і партызанам, што загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны, ішлі і ішлі людзі. Удовы і маці, якія і па сённяшні дзень чакаюць без вестак прапаўшых; сябры-аднапалчане і былыя лясныя салдаты; камсамольцы, якія нарадзіліся пасля вайны, і дзяды, што памятаюць яшчэ першую імперыялістычную. Былі тут не толькі беларусы, але і рускія, і украінцы, і казахі. Беларусь запрасіла на свята ўсіх, хто змагаўся за яе вызваленне на франтах і ў партызанскіх атрадах.

НАШЫ браты з іншых саюзных рэспублік разам з беларускімі воінамі і партызанамі ўспаміналі шляхі-дарогі ваенных год. Яны хадзілі па адноўленым Мінску, упершыню бачылі маладыя Наваполацк і Светлагорск, аглядалі бяскрайнія палі пшаніцы і бульбы, што раскінуліся над Дняпром і Нёманам, прыслухоўваліся, як гудуць матары землярыных машын, пракладваючы на палескай багне асушальныя каналы. Сябры радаваліся за нашы поспехі, ганарыліся плёнам нашай нястомнай працы, жадалі нам, каб жылі мы багата. А мы ім казалі з удзячнасцю, адшчырага сэрца: «Сіла наша — у сям'і адзінай, у прыязні братэрскай».

МНОГІЯ сустрэлі ў Беларусі франтавых сяброў, след якіх згубіўся пасля вайны. Сустрэкалі і не маглі пазнаць — побач з ордэнамі і медалямі, атрыманымі за ратныя подзвігі, красаваліся на грудзях высокія ўзнагароды за вялікую стваральную працу.

НАЦЫЯНАЛЬНАЕ свята Беларусі ўрачыстым поступам прайшло па ўсёй рэспубліцы; яго адзначалі ў кожным горадзе, у кожнай вёсцы, у кожным доме. Але дзе б ні былі беларусы, у думках яны знаходзіліся ў гэтых хвілінах на плошчы Перамогі сваёй сталіцы, дзе выстраліў у неба шэры абеліск, дзе шугае вечны агонь.

«ДАВАЙЦЕ СЯБРАВАЦЬ»

Гэта сустрэча адбылася ў калгасе «Новы быт», які знаходзіцца непадалёку ад Мінска. Турыст з ФРГ Адольф Кіршэнлор прыехаў сюды, каб пазнаёміцца з беларускай вёскай, паглядзець, як яна забудоўваецца. Апошняе пытанне цікавіла гасця больш за ўсё: ён жа па спецыяльнасці архітэктар і сам займаецца сельскім будаўніцтвам. У вёсцы Круціца, дзе размешчана праўленне, Адольф Кіршэнлор пазнаёміўся са старшынёй калгаса Барысам Фунцікавым.

Перш чым адкрыць бутэльку шампанскага, гасціннаму гаспадару давялося адказаць на мноства пытанняў, якія «абрушыў» на свайго новага знаёмага дапытлівы турыст:

— Які сярэдні памер жыллой плошчы ў доме калгасніка?

— Якімі камунальнымі выгодамі карыстаюцца жыхары гэтай вёскі?

— Колькі калгаснік плаціць за кватэру?

Адказы старшыні прыемна здзівілі гасця. Ён уяўляў, што калгаснікі жывуць толькі ў драўляных хатах. А тут, аказваецца, — сучасныя добраўпарадкаваныя кватэры ў дамах, пабудаваных з панеляў індустрыяльным метадам. Толькі жыллёвая плошча ў такой кватэры — сорак пяць квадратных метраў.

— У нас у жыллёвую плошчу ўваходзіць і кухня, і ванная, і калідор, — заўважыў гасць. І тут жа задае чарговае пытанне:

— А як ацяпляюцца вашы дамы?

— Цяпло паступае з кацельнай. А кухні абсталяваны электраплітамі. У ванная падаецца гарачая вада.

— А колькі ж усё гэта каштуе калгасніку?

— Кватэрная плата звычайная, як і ў горадзе, — у залежнасці ад плошчы. У сярэднім нешта каля дваццаці рублёў.

Госць просіць паказаць яму праект аднаго з тыпавых дамоў, у якіх жывуць калгаснікі. Старшыня раскладвае перад ім чарцяжы. Архітэктар з цікавасцю разглядае план кватэры, засяроджана водзіць алоўкам па паперы.

— Я б з задавальненнем паказаў гэта сваім калегам...

У адказ Барыс Фунцікаў, згарнуўшы трубочкай чарцяжы, працягвае іх гасцю. Той радасна трасе руку старшыні:

— Гэта самы дарагі падарунак, які я павязу з Расіі да сябе ў Мосбах...

Затым Адольф Кіршэнлор пажадаў аглядаць школу, у якой вучацца дзеці калгаснікаў.

— Гэта цікава мне як архітэктару, — сказаў ён, — і акрамя таго, мая дачка — настаўніца...

У новым двухпавярховым будынку, узведзеным па тыпавому праекту, архітэктар адзначаў рацыянальнасць размяшчэння класаў і лабараторый, падзівіўся вялікім памерам спартыўнай залы.

Развітваючыся з гасціннымі гаспадарамі, якія дапамаглі яму атрымаць уяўленне аб сённяшнім дні беларускай вёскі, Адольф Кіршэнлор сказаў:

— Я быў бы рады бачыць вас гасцямі ў сваім доме. Не трэба ваяваць — трэба жыць у міры, трэба сябраваць.

А. БРЖАЗОЎСкі.

ПОПЕЛ ХАТЫНІ

Арадур-сюр-Глан, Лідзіца, Пірчупіс...

Хто не ведае гэтых назваў? Трагедыя гэтых вёсак, дзе фашысты знішчылі ўсё жывое, а дамы зраўнялі з зямлёй, ніколі не згладзіцца з памяці народаў.

Але сёння, амаль праз чвэрць стагоддзя, французы і чэхі зноў мірна і шчасліва жывуць у новым Арадур, у адноўленай Лідзіце...

3 чэрвеня ў Савецкай Літве адзначалася 25-годдзе з таго дня, калі гітлераўцы пазверску спалілі 119 дзяцей, жанчын і старых вёскі Пірчупіс. Уцалелі толькі нямногія. У новым Пірчупісе таксама шчасліва жывуць, працуюць, вучацца літоўцы.

А ў беларускай вёсачцы Хатынь, якая стаяла сярод лясоў Лагойшчыны, ніколі больш не будзе чуцен дзіцячы смех, не паплывуць у неба струменьчыкі дыму з комінаў, не будуць гучаць песні дзяўчат. Гэта вёска перастала існаваць з 23 сакавіка 1943 года, калі спецыяльны карны атрад фашыстаў пад камандаваннем штурмбанфюрэра СС Дзірлевангера ўчыніў нечуваную зверскую справу над жыхарамі. За дапамогу партызанам і адмову паказаць дарогу да базы лясных салдат гітлераўцы сагналі ў калгасны хлеў усіх 154 жыхароў, у тым ліку 76 дзяцей, абклалі яго саломай, аблілі гаручым і падпалілі. Калі ж страх абвалілася, а людзі, ахопленыя пільмам, пачалі выскакваць з палаючага будынка, фашысты ва ўпор расстрэльвалі іх з аўтаматаў і кулямэтаў. Дзірлевангер стаяў на ганку бліжэйшага дома і камандаваў: «Агонь! Агонь!». У агні і пад кулямі загінулі амаль усе.

Цудам удалося выратавацца Іосіфу Камінскаму і двум хлопчыкам. А затым карнікі давяршылі сваю чорную справу, спаліўшы ўсё 26 двароў вёскі Хатынь.

Батальён карнікаў у хуткім часе быў разгромлены партызанамі, але Дзірлевангеру ўдалося пазбегнуць справядлівай помсты. Кат і да гэтага часу свабодна разгульвае ў Заходняй Германіі.

На месцы, дзе некалі была вёска, асірацела глядзелі ў неба коміны, папалішчы параслі травой.

Па праекту беларускіх архітэктараў Ю. Градава, В. Занковіча, Л. Левіна і скульптара С. Селіханова ў вёсцы Хатынь узведзены мемарыяльны помнік. Жалобна разнасіцца навокал гук званаў, напамінаючы аб загінуўшых.

У цэнтры мемарыяльнага комплексу ля чорных мармуровых пліт, якія сімвалічна ствараюць страху хлява, выкладзены бронзавымі літарамі надпіс: «Тут фашысцкія акупанты спалілі жывымі ўсіх жыхароў вёскі Хатынь...». Гэта пліта заўсёды патанае ў кветках. Кладуць кветкі і да скульптуры, якая адлюстроўвае бацьку з мёртвым сынам на руках. А вакол на тых месцах, дзе некалі былі дамы, цяпер стаяць мармуровыя фундаменты і слупы-коміны, на якія падвешаны званы. Іх роўна 26. На металічных пласцінах пералічаны прозвішчы, імёны і ўзрост спаленых тут людзей.

Хатынь заўсёды будзе нагадваць людзям аб тым, што за час акупацыі гітлераўцы дашчэнту спалілі ў Беларусі 9200 такіх вёсак.

Б. АЛЯКСАНДРАЎ.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Нацыянальнаму праздніку Беларусі — 25-летню асободжэння нашай рэспублікі ад немецка-фашысцкіх захватчыкоў — посвячана большасць матэрыялаў сёгодняшняга нумара і перадавая артыкул. Чверць стагоддзя мінула з таго дня, калі танкі Савецкай Арміі-аблобдзіцельніцы вступілі на вуліцы Мінска. За гэты светлы дзень отдалі свой жыццый сцяг тысячы сыноў і дочарей беларускага народа — на франтах Отчэствэннай вайны, в партызанскіх лесах, на виселіцах і в лагерах смерці. В памяць о тех, кто погіб за свабоду Родины, на плошчади Победы возведен обелиск.

В одном из залов Музея истории Великой Отчэствэнной вайны экспаніруюцца і подкумок партызана Серафима Беляева. А рядом пожелтевшая от времени фотография мальчишки, которому на вид нет и пятнадцати лет. Да, ему было всего пятнадцать,

когда он ходил в деревни, где расположились немцы, собирал ценные для партизан сведения, несколько раз переходил линию фронта. В Молодечненском автопарке работает много бывших фронтовиков и партизан. Среди них и шофер такси Серафим Беляев («БЫЛО ПАРТЫЗАНУ ПЯТНАЦЦАЦЬ», 2 стр.).

23 марта 1943 года карательный отряд под командованием штурмбанфюрера СС Дирлевангера стер с лица земли белорусскую деревню Хатынь. В пламени и от пуль палачей погибли 154 ее жителя, в том числе 76 детей. По проекту белорусских архитекторов Ю. Градова, В. Занковича, Л. Левина и скульптора С. Селіханова в Хатынь возведен мемориальный комплекс. В центре его около черных мраморных плит, символически образующих крышу сарая, где были захоронены мирные жители, бронзовыми буквами выложена надпись: «Здесь фашистские оккупанты сожгли захоронены всех жителей деревни Хатынь». Траурный звон 26 колоколов (столько было в деревне домов) всегда будет напоминать людям о том, что судьба Хатыни постигла 9200 белорусских деревень («ПОПЕЛ ХАТЫНИ», 3 стр.).

Герой очерка «МИЛЬЯНЕР З БРАСЛАВА» (4-5 стр.) Сергей Мандрик перед войной служил в милиции Браслава. В тот день, когда над городом появились самолеты с черной свастикой, Мандрик стоял на посту у Браслав-

ского отделения государственного банка. Обстоятельства сложились так, что ему одному пришлось вывезти деньги, оказавшиеся в сейфах, — целых три мешка. В трудной обстановке отступления, под бомбежкой милиционер сумел спасти государственные деньги. Так, с мешками, небритый, грязный, голодный, он приехал в Москву. Сдав деньги в банк, Сергей Мандрик ушел на фронт, воевал под Ржевом, освобождал Минск, форсировал Одер и Вислу.

«САЛДАТЫ ПЕРАМОЖНАЙ АРМІІ» — под таким заголовком на 6 стр. мы печатаем заметки английского писателя А. Джейкоба, который в годы Великой Отчэствэнной вайны был военным корреспондентом газеты «Дейли экспресс» и своими глазами видел разгром гитлеровских войск в Беларусі. От самоуверенности и нахальства гитлеровских солдат и офицеров не осталось и следа. Целыми дивизиями сдавались они в плен. На белорусской земле иностранные корреспонденты встретились с гитлеровским генералом Фрицем фон Гольвицером, который безоговорочно капитулировал с остатками своего корпуса. Картина разгрома гитлеровских войск в минском «котле» была очень впечатляющей: разбитая техника противника, трупы лошадей, мертвые оккупанты... А в Минск возвращались партизаны, которые вместе с регулярными частями освобождали город.

Сталіца рэспублікі прымае дарагіх гасцей — удзельнікаў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў: воінаў, партызан, падпольшчыкаў. На гэтым здымку адзін з іх — плавільшчык металургічнага камбіната імя М. І. Калініна з горада Чымкента Казахскай ССР Герой Савецкага Саюза Хасан МАМУТАЎ. Ён аглядае з жонкай і сынам адраджаную беларускую сталіцу.

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

ДЭМАКРАТЫЯ НА ШТЫКАХ

Дарунаю, што сваім пісьмом я не адкрываю Амерыкі. Тое, што амерыканская дэмакратыя трымаецца на штыках і разбітых галолах, вядома сёння ва ўсім свеце. Я сам быў сведкай многіх дэманстрацый і мітынгаў і бачыў, колькі крыві пралілася ў абарону гэтай дэмакратыі. Перадаць тое, як распраўляюцца паліцэйскія з бязбройнымі людзьмі, проста не ў сілах.

Ці доўга зможа пратрымацца тая дэмакратыя і той лад? У народзе страшэннае незадавальненне. Падаткі ўзвінчаны так, што людзі стогнуць. Падатак бярэцца з усяго, што маеш і што купляеш: з білетаў у кіно, у аўтобусе, з бензіна, з тэлеграфа, электрычнасці, вады, тэлефона і г. д. Я за свой дом плаціў пяць год назад 200 долараў падатку ў год, а сёння 532 долары.

Усё гэта выклікае хваляванне не толькі ў сваёй краіне (асабліва сярод моладзі), але і за мяжой. Вы, напэўна, ведаеце, як сустракалі Рафелера ў краінах Паўднёвай Амерыкі. Яго віталі каменнямі, тухлымі яйкамі і гнілымі памідорамі. А калі прадстаўнік ЗША прамаўляў у Бадвіі, акружаны жалезным калёнам паліцэйскіх, народ перад трыбунай спліў амерыканскі флаг.

Янка САРОКА.

ЗША.

СОВЕТУЕМ ВСЕМ ПРОЧЕСТЬ

Получили мы брошюру, написанную профессором Л. С. Абецедарским, «В свете неопровержимых фактов». Прочитавши ее, мы решили высказать свое мнение об этой маленькой, но очень ценной по содержанию книге. Нам приходилось много спорить, в особенности с новоприезжими националистами, которые и по сей день твердят, что Беларусь была свободной державой и ничего общего никогда не хотела иметь с Россией и русским народом, но была покорена русскими царями и в последнее время большевиками-коммунистами.

В этих спорах и дискуссиях нам приходилось базироваться на прочитанных в разное время книгах по истории России, Украины и мировой истории. Но таких фактов и доказательств, какие мы нашли в книге профессора Л. С. Абецедарского, мы не знали и не имели. Мы советуем всем, кто достанет эту книжку, прочитать ее полностью и со вниманием не раз, а несколько раз. Еще раз благодарим вас за ценный материал, который мы нашли в брошюре «В свете неопровержимых фактов».

Гордей и Анна БУСЬКО,
волынец и минчанка.

США.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

КАЛЕКЦЫЯ ПАРТЫЗАНСКИХ МІН

Гэта калекцыя незвычайная, і наўрад ці дзе-небудзь можна сустрэць падобную да яе. Яна належыць не якому-небудзь аматару, а Беларускаму дзяржаўнаму музею гісторыі Вллікай Айчынай вайны ў Мінску і экспануецца ў адной з яго залаў. Гутарна ідзе аб партызанскіх мінах.

Народныя мсціўцы выраблялі міны ў сваіх лясных майстэрнях, а часам і ў варожых гарнізонах. Ге-

рой Савецкага Саюза К. Заслонаў і яго адважныя памочнікі рабілі міны ў сценах Аршанскага дэпо. Затым гэтыя міны ўмаражваліся ў вугаль, які закідвалі ў тэндэр паравозаў.

А вось, напрыклад, міна ў форме... звычайнага прэс-пап'е. Такія міны ставілі на стол якому-небудзь віднаму фашысцкаму чыноўніку, і «мірнае» прэс-пап'е рабіла сваю справу.

Праз 25 гадоў сустрэліся баявыя сябры—былі камандзір злучэння палескіх партызан, сакратар падпольнага абкома партыі Іван ВЕТРАЎ (злева) і былы камандзір атрада Аляксандр ДУХАНІН. У іх ёсць што ўспомніць, ёсць пра што пагаварыць. Абодва яны часта выступаюць у школах, на заводах, у калгасах, а таксама ў друку з нарысамі і апавяданнямі аб подзвігах беларускіх партызан.

Фота І. ФІШБЕЙНА.

ця, і зноў ляціць далей срэбракрылая птушыная эскадрылля.

Сяргей Іванавіч адклаў у бок вуды, закуруў і доўга моўчкі глядзеў на птушак.

— Вось так у сорак першым наляцелі і на Браслаў. Трывога, плач, лямант... Неўзабаве чуюм: немцы ўжо ў Дукіштасе, ужо недзе каля Відзаў. Што пачалося! З нашага банка валакуць на машыну паперы, цягнуць манаткі, піхаюць мяшкі з грашмыма. А я на пасту. Я пост не магу пакінуць. Дзе банк, там мушу быць і я. Праўда?

— Ну, а як жа.

— Калі так, то мяне павінны былі забраць з сабой. Усё-такі мне ахова даверана і пры мне зброя. А яны завялі драндулет і далі драла. Міліцыянеру ў кузаве месца не знайшлося. Міліцыянер, выходзіць, не ў іхнім штаце, ён ім не патрэбен. Во якая халера! Во, думаю, ахламоны. Не, Мандрык не дурань... Мандрык сваю адказнасць перад дзяржавай добра ведае. Дагнаць іх!

— На чым дагнаць?

— На кані! У міліцыі добры конь быў, укармлены такі, увесь у яблыках. Ну, я прыхапіў яшчэ адзін пісталет і—на каня. Галопам. Прыскакаў у Друю...

— А іх няма...

— Няма. А машына стаць. Колы ў машыне спущаны, шафёр загарае. Глянуў я—усё як мае быць: тры зрэбныя мяшкі, завязаны шпагацікам, сургучом запячатаны. Торбачка з медзякамі. Паперы.

— Што, немец з самалёта па машыне разануў?

— Ага. Тут я і падумаў: «Можа немцы аж да Дзвіны

дапаўзуць? Крыў божа таское... Хапнуць фашысты грошы». І камандую шафёру: «Ні кроку ад машыны! Кінеш—расстрэляю». А сам да ваенных.

— Трэба было мяшкі на каня...

— Ды ты што! Не... Каня я аддаў ваенным. Вазьміце, кажу, каня, а мне дайце распіску. Праз тры дні ці праз тыдзень немчуру прагоняць, і тады ў мяне начальнік міліцыі спытае: «Дзе дзеў каня, Мандрык?» Што я адкажу, не маючы на руках распіскі? Далі і машыну далі. Ратуй, гавораць, міліцыянер, дзяржаўную казну і каштоўныя дакументы. Болей нічым не можам дапамагчы. Ворат блізка. Кінуў я ў кузаў тры мяшкі, прыхапіў некалькі папачак з паперамі, якія пад рукі папаліся, і пагнаў у Віцебск...

Сяргей Іванавіч дастаў цыгарэту, пакачаў яе сваімі вузлаватымі пальцамі. Рыбаловы і не прыкмецілі, як паднялося і прыгрэла сонца, прыіх вецер. Аднекуль з Латвіі на неба набеглі рэдкія белыя хмаркі, каб глянуцца ў люстэрка празрыстай дрывяцкай вады, прыхарашыцца і вандраваць далей, на поўдзень, туды, дзе сінее Нарач, дзе шумяць лясы Міншчыны.

Стары глядзеў удалачынь і курыў. Яго напарнік скінуў ватуўку, падняў якар і, узяўшыся за вёсла, стаў грэбці бліжэй да берага.

— Пераправіліся на той бок Дзвіны—трохі лягчэй стала. Трохі прагнаў трывогу. Думаю сабе: гэта столькі грошай! Цэлыя тры мяшкі! Парабкам, помню, збірэш якую дзесятку залатовак і хаваеш іх, у хустачку завязушы, ціснеш пад падушку, спіш на іх. А надыйдзе бяс-

хлебіца—хоць ты красці ідзі. А тут грошай, як трэсак. Трэба везці, трэба ратаваць. І ведаеш, да Віцебска ўдачна даехалі. Толькі адзін раз самалёт наляцеў. Шафёр хацеў спыніцца і легчы ў канаву, але я яму: «Гані, душа з цябе вон, гані, цісні на газ. Станеш—каюк машыне». І прыпусцілі мы. Зрабіў ён над намі два заходы, прастрачыў па жыце, не папаў, плюнуў на нас і знік у небе.

— Пашанцавала.

— Гэта што! Гэта яшчэ не страх. Потым, я табе скажу, было ой як страшна. Прыязджаю ў віцебскую міліцыю. Так і так, я з Браслава, прыміце грошы, дайце распіску. А ім ужо не да таго. Горад гарыць, мітусня. Мне гавораць: «Па некаторых акалічнасцях не можам прыняць грошы, вязі ў Полацк». Каб вы, думаю, праваліліся са сваімі акалічнасцямі. Што, я іх на сваім гарбе ў Маскву павалаку? Але дзе дзенецца? Павярнуў аглоблі і—у Полацк. Дзень, ноч, не еўшы, не спаўшы. І страх бярэ, каб хаця чаго з машынай не здарылася. Сам разумееш: вайна, неразбярыха, а ўсялякія людзі ёсць...

Але нічога—прыехаў у Полацк. Тут, братка, і пачалося. Як сталі бамбіць, як сталі малаціць—чыстае пекла. А мой шафёр: «Я адчасці адстану або ў палон з тваімі грашмыма пападу. Бяры свае мяшкі, а я ўчасць паеду». Я яму тлумачу, што не мае грошы і што мы дзяржаўную задачу выконваем, а не да дзевак на гулянку едзем. А ён выкінуў усё з кузава і газануў. Во шэльма! Стаю я з мяшкамі, як боская

сірата. А навокал гарыць. А з самалётаў лупяць. Хоць гвалт крычы. Куды ісці? Каб хаця горад ведаў, а то ж першы раз у Полацк. Я да таго часу далей бардзініцкага фальварку і Браслава свету не бачыў.

— Трэба было шукаць ваенных.

— Дзе іх знойдзеш? Ды ўжо і вечар. Схаваўся ў варонку ад бомбы і ляжу. Увальваецца ў тую яму нейкі здаравяка. Памацаў мяшок. Што, пытае, у цябе, міліцыянер? Хлеб? Пячэне, кажу. Ну дык развяжы, перакусім. Я яму пісталет пад нос: гэтага не хацеў? Магу пачаставаць. Ён мацюгнуўся і папоўз у другую яму. Болей ніхто не лез. Усё завалакло дымам. Ноч пераседзеў у той варонцы, раніцай пайшоў. Доўга блытаўся па вуліцах, выбіўся з сіл. Потым, на шчасце, сустрэў нейкага міліцэйскага начальніка. Так і так, з Браслава я, куды дзець грошы і ўсё такое. І каб атрымаць распіску. Памог ён мне занесці мяшкі на станцыю, пасадзіў у вагон, даў двух міліцыянераў на падмогу і сказаў: «З купэ ні кроку. Будзе хто лезці—страляць». І папёр нас той поезд у самую Маскву.

— Пад бамбёжку не папаў?

— Пападаліся! Але ўсё добра абыйшлося. Прыехаў у Маскву брудны, няголены, абшарпаны. Іду па вуліцы з мяшкамі, з двума пісталетамі, увесь замурзаны і закуранны. Не міліцыянер—страхалод. Усе глядзяць на мяне, дзівяцца. Адшукаў міліцыю, з міліцыі—у банк. У банку грошы прынялі, выдалі мне распіску. Дзякуем, кажуць, малайчына. І тут мяне такая

злосць разабрала. Вельмі, думаю, патрэбна ваша падзяка. Лепш бы з'есці чаго далі. Але змаўчаў. Ад'ядаўся потым у міліцыю.

— Ну, а хату і радыёлу за якія грошы набыў? Мільён жа ў банку застаўся.

— Пачкай. Служыў я потым, як медны калячок. Ваяваў з пачатку да канца: у корпусе Даватава, пад Ржэвам, на Арлоўска-Курскай, вызваляў Мінск, перапраўляўся праз Вісла і Одэр. Некалькі разоў фашысты асколкамі калупалі. Распіску тую, што далі ў банку, згубіў на фронце, а медалі маю. Пасля вайны залячыў раны і вярнуўся ў браслаўскую міліцыю радавым.

— І збудаваў хату.

— Не. Тады, калі ты помніш, падпісваліся на пазыку. У міліцыянера была невялікая зарплата, але я меркаваў так: кажучы мне на ўвесь аклад—хай сабе на ўвесь. Дзе дзенецца—трэба. Усё знішчана, усё згарэла. І, ведаеш, пашанцавала. На аблігацыю выйграў дваццаць пяць тысяч. Капейка ў капейку—роўна дваццаць пяць. Усе жартавалі: мільянер. Вось і купіў дом і тую радыёлу, што Ленка кожны вечар круціць...

Рыбаловы прыплылі да берага.

— Вецер сцішыўся, — задаволена сказаў Сяргей Іванавіч.

З дому насустрач выбегла Ленка, выйшла жонка. Стары ўсміхнуўся і аддаў ёй рыбу.

— Мала злавлілі—нехарошы вецер. Але судак на тваё шчасце добры папаўся.

Ул. БЯГУН.

Браслаў.

«СІНТЭТЫЧНЫ ВОБРАЗ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ»

Кнігі беларускіх вучоных, выданыя ў Мінску, усё часцей і часцей атрымліваюць выдасць не толькі ва ўсіх рэспубліках Савецкага Саюза, але і за межамі нашай Радзімы. Так, манаграфія беларускага літаратуразнаўцы доктара філалагічных навук Н. Перкіна «У сям'і братніх літаратур», якая ўяўляе сабой сістэму гісторыю беларускай літаратуры ад Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі да нашых дзён, выклікала цікавасць у Чэхаславакіі.

У «Зборніку прац філосафскага факультэта Брэнскага ўніверсітэта» на манаграфію Н. Перкіна змешчана рэцэнзія, якую напісаў вядомы чытач «Голасу Радзімы» вучоным, актыўным прапагандыст беларускай літаратуры кандыдат філалагічных навук Мечыслаў

Кргоун. Рэцэнзент адзначае, што «Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы Акадэміі навук Беларускай ССР выдаў цікавую кнігу Навума Саламонавіча Перкіна аб развіцці беларускай літаратуры за мінулыя пяцьдзесят год... Кніга добра абгрунтавана фактамі, а яе эканомны спосаб падачы беларускага літаратурнага развіцця, які абмяжоўваецца вядучымі кірункамі і тэндэнцыямі і падмацоўваецца старанна выбранымі найбольш значнымі з'явамі, стварае сінтэтычны вобраз беларускай літаратуры».

Пяру Мечыслава Кргоуна належаць даследаванні пра сувязі беларускай і чэшскай культур у пачатку нашага стагоддзя, рэцэнзіі на манаграфію Н. Гілевіча і іншыя кнігі беларускіх аўтараў. Цяпер М. Кргоун даследуе развіццё беларускай паэмы ў XIX стагоддзі.

А. МАЖЭЙКА.

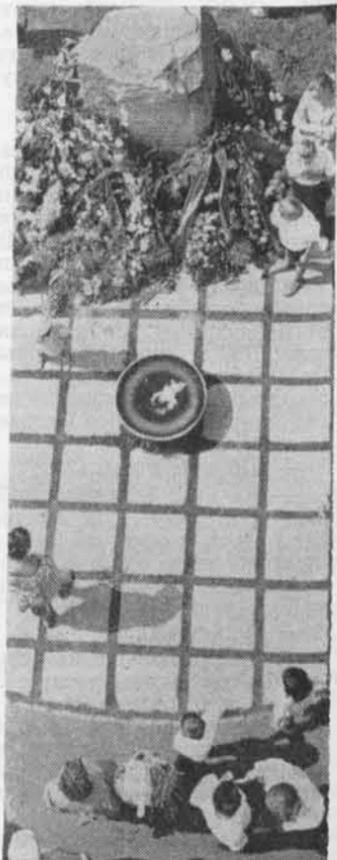
Узнагароджаны на ВДНГ

Галоўны камітэт Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР за дасягнутыя поспехі і ўдзел у ВДНГ у мінулым годзе ўзнагародзіў медалімі і грашовымі прэміямі 13 беларускіх мастакоў.

Залатыя медалі і прэміі ўручаны народнаму мастаку БССР В. Цвірко і М. Савіцкаму. Першы з іх паказаў на выстаўцы серыю сваіх пейзажаў — «Зіма», «Нарач», «Спяваюць жаваранкі», «Адходзячае», «Цёплы дзень гаснуў» і серыю акварэлей «Крым». М. Савіцкі дэманстраваў у выставачнай экспазіцыі свае тэматычныя палотны «Аршанскія партызаны», «Партызаны», «Блакада».

Сярэбраныя медалі і грашовыя прэміі ўручаны жывапісцам М. Данцыгу — за стварэнне палатна «Беларусь — маці партызанская», У. Стэльмашонку — за твор, прысвечаны народнаму паэту Беларусі Якубу Коласу, Г. Паплаўскаму — за серыю графічных лістоў — ілюстрацый да паэмы Якуба Коласа «Новая зямля», В. Мурашвер — за раізнне тэматычных дэкаратыўных кампазіцый у каларовым і бясколерным крышталі.

Сем беларускіх мастакоў атрымалі бронзавыя медалі ВДНГ і заахвочальныя прэміі. Сярод іх — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Н. Воранаў, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Паслядовіч, мастакі А. Кашкурэвіч, В. Сумараў, Г. Вашчанка, Л. Асядоўскі, Л. Шчэмель.

Вечны агонь.
Фота Ю. ІВАНОВА.

Казалі—куля тваё сэрца
У бойцы навывіт

прайшла...

А ты прыйшоў

І ўжо ў бясперці

Стаў пасярэдзіне сяла.

Гаворыш з цэлай

грамадою

Пра ўсе паходы,

Біты ўсе...

А плашч-палатка за спіною

Цябе, што крылі, ўвесь

нясе.

Пятрусь БРОУКА.

Прапануем нашаму чытачу нататкі англійскага пісьменніка А. Джэйкаба, які ў гады Айчыннай вайны быў ваенным карэспандэнтам англійскай газеты «Дэйлі экспрэс» і сваімі вачыма бачыў разгром гітлераўскіх войск на Беларусі.

У НАСТУПЛЕННЕ

...23 чэрвеня 1944 года тры рускія арміі перайшлі ў наступленне на двухсотмільным участку ў Беларусі. Першы ўдар быў нанесены ў раёне Віцебска. Наступленне ішло амаль без адзінай паўзы да таго часу, пакуль к 2 жніўня арміі пад камандаваннем Ракасоўскага, Захарова і Барамыяна не вызвалілі ўсю Беларусь, Украіну і большую частку Польшчы.

Разам з невялікай групай англійскіх і амерыканскіх карэспандэнтаў, у якую ўваходзіла і мая жонка Айрыс Морлі — карэспандэнт лонданскай «Обсервер», мы прыляцелі з Масквы ў Смаленск. Мы паселі ў тры «вілісы» і на поўнай хуткасці панесліся на захад, спадзеючыся дагнаць перадавыя часткі.

У адным невялікім доміку нас чакала сустрэча з вельмі цікавай фігурай. Трыма гадзінамі раней гітлераўскі генерал Фрыц фон Гольвіцэр, які камандаваў 53-ім армейскім корпусам, бухнуўся на калені і, узяўшы рукі над галавой, загаласіў: «Камрад!» Цяпер генерал спрабаваў растлумачыць нам, заходнім карэспандэнтам, якім чынам яго пяць дывізіяў трапілі ў акружэнне на захад ад Віцебска, страціўшы 32 тысячы чалавек, а тыя, што засталіся жывымі, здаліся ў палон, прычым ніводны не ўдэў.

Пузаты, у брудным мундзіры, аброслы шчэцю, Гольвіцэр усё яшчэ быў здольны стаяць навывыжку і ўскідаваць руку ў гітлераўскім прывітанні. На яго шыі матляўся жалезны крыж.

— Мы змагаліся да апошняга, — заявіў ён, — але боепрыпасы кончыліся. Я павінен пахваліць маіх людзей, — дадаў ён такім тонам, нібы выказваў сваю апошнюю волю або дыктаваў завяшчанне. Рускі афіцэр, які сядзеў побач са мной, шапнуў: «Ён упэўнены, што мы збіраемся расстраляць яго». Гольвіцэр утаропіўся ў падлогу з адсутным позіркам.

Пазней адзін з савецкіх генералаў гаварыў мне: «Гольвіцэр не дарэмна распінаўся пра сваю храбрасць. Ён выдатна разумеў, што ўсё, што ён вам скажа, трапіць у заходні друк. Пасля яго першай няўдалай спробы вырвацца з акружэння мы прад'явілі яму ультыматум, гарантуючы раненым медыцынскую дапамогу і захаванне жыцця. Голь-

САЛДАТЫ ПЕРАМОЖНАЙ АРМІІ

Аларык ДЖЭЙКАБ

віцэр адразу ж прыняў усе нашы ўмовы. Да таго ж яго часці ўжо былі разрэзаны намі на дробныя групкі, і ён страціў з імі ўсякую сувязь».

Мы накіраваліся ў галоўны раён акружэння, які займаў каля чатырох міль у шырыню і сем міль у даўжыню. З таго боку, дзе заходзіла сонца, на фоне барвачырвонага гарызонта, паказалася калона немцаў. Адно басанож, іншыя абарваныя, а ўвогуле ўсе ў мізэрным выглядзе, на плячах — наслікі з раненымі. Гэтае шэсце нагадвала фінальную сцэну з «Гамлета» і рабіла ўражанне чагосьці непраўдападобнага.

Брылі лёгкапараненыя, якіх падтрымлівалі здаровыя. Апошнім з'явіўся нейкі галадранец. Ён здзіўлена спыніўся, наблізіўшыся да мяне. Не вельмі прыемны тып: глыбока схаваныя вочы, дуэльныя рубцы на фізіяномі і адвіслая сківіца — словам, дакладная копія германскага афіцэра, якім яго малююць на карыкатурах.

— Я падпалкоўнік Ганс Іоахім Готцг, — прадставіўся ён, — а вы хто?

— Я не бачыў ніякіх прычын, каб рэагаваць на пытанне гэтага непрыемнага боша, і даставіў сабе задавальненне моўчкі акінуць яго позіркам: з бруднай шапкі да дранных ботаў. Ён утаропіўся на стужку маёй афрыканскай зоркі за бітву пры Эль-Аламейне. Тады я растлумачыў яму, хто я. Твар сержанта, які крочыў наперадзе, перасмыкнуўся ад нянавісці і недаверу.

— Англічане ў Расіі? Не можа быць! — прабурчаў ён і плонуў на зямлю.

Дарога, якая вяла ў «кацёл», на многія мілі была пакрыта пылам і трупамі конай. Белы, злавесны пыл. А вась і трупы людзей. Здзіўляла, што многія сярод іх яшчэ зусім юнакі. Вось хлопцё год семнаццаці, а побач «Калядны гімн» Дзікенса ў перакладзе на нямецкую мову.

Я павінен прызнацца, што сузіранне забітых немцаў не засмуціла мяне ні на ёгу. Гэтыя тысячы нагадвалі васко-

вья фігуры. Яны былі мёртвыя. Яны больш не існавалі. Многія, бяспрэчна, заслужылі смерць спаўна, а невіноўныя, прынесшы гора сваім блізкім, маглі б даць урок, які нямецкаму народу ўсё яшчэ неабходна засвоіць і зараз. Дастаткова было пагаварыць з некаторымі палоннымі, каб з жахам зразумець, што ў іх няма і кроплі жалю за ўсё, што натварыла гітлераўская Германія.

ПАД МІНСКАМ...

7 ліпеня 1944 года, Вакол Мінска дзейнічаюць разрозненыя ачагі нямецкага супраціўлення, якое ліквідуюць у ходзе невялікіх баёў то тут, то там. Два дні назад на поўдзень ад Мінска ўступілі ў бой 20 тысяч немцаў. Гэта ўсё, што засталася ад дзевяці дывізіяў 12-га і 27-га армейскіх карпусоў і 39-га бронеанкавага корпуса. Сёння ў лясах на поўдзень ад горада іх засталася 7 тысяч чалавек. У вёсцы мы сустрэлі савецкую частку, якая пад пякучым сонцам працэсвала жытняе поле. Я стаў напяваць упаўтоласа нешта нахонт сустрэчы ў жыцце, пакуль мне зусім рэзонна не прапанавалі «заткнуцца». Час быў не для выканання лірычных рамасаў на словы Роберта Бёрнса. Я падпарадкаваўся, але мяне не пакідала пачуццё, што галасы, якія спяваюць па-англійску, могуць давяршыць дэмаралізацыю ворага, прымусіўшы яго рашыць, што другі фронт перамог значна хутчэй, чым гэта, на жаль, было ў сапраўднасці.

Нашы тры «вілісы» доўга кружылі па лясах на захад ад Мінска, а потым павярнулі назад. Тры мілі мы праехалі моўчкі, нікога не спаткаўшы. Аднак нас не пакідала непрыемнае пачуццё, што недзе побач знаходзіцца немцы, якіх мы не бачым. Раптам прыблізна ў мілі ад нас з кустоў узніклі тры шэрыя фігуры ў шапках, абвязаных насоўкамі, і з белымі кашулямі, якія матляліся на палках. Мы бачылі толькі іх спіны. Яны асцярожна краліся ў напрамку да адкрытай мясцовасці.

Мы далі газ. Фігуры замітусліся. На тварах быў невымоўны жах. Хвілінай пазней яны расказалі нам, што афіцэры перасцераглі іх, быццам, калі яны задумаюць здавацца, рускія ўсё роўна расстраляюць іх.

Эрнст Анахау — немец, Іозэф Сутлер — з Югаславіі і Карл Калета — судзецкі немец. Усе яны з аднаго палка разбітай тут армейскай групойкі.

Анахау сказаў: «Мяне завуць Эрнст. Як Тэльмана, якога я некалі ведаў».

Мы не паверылі яму. Мноства палонных, відаць, вырашылі, што спасылкі на знаёмства з Тэльманам — самая лепшая рэкамендацыя ў СССР. Пакуль мы размаўлялі, пачуліся крыкі, і з надлеску, што быў за некалькі соцен яраў ад нас, выскачыў ланцуг нейкіх людзей. Ад яго аддзяліўся і хутка накіраваўся да нас чырванашчыкі здаравяка. «Хто вы такі?» — закрычаў ён. Я разгледзеў рад савецкіх медалёў, якія публікавалі на яго грудзях. Гэта быў савецкі афіцэр.

— Я загадаў сваім салдатам не страляць па вас, — сказаў ён, — ведаў, што ў немцаў не павіна быць «вілісаў». У лесе яшчэ блукаюць групкі гітлераўцаў, — папярэдзіў нас савецкі афіцэр, — дык будзьце асцярожней, пакуль мы яго поўнасцю не ачысім.

...На паўночны захад ад Мінска я сутыкнуўся з найбольш «дасканалым» праўленнем нацысцкага інтэлекту. Два саставы, якія спрабавалі даставіць у Мінск падмацаванне, узляцелі ў паветра. У адным з іх знаходзіліся нямецкія штрафнікі, якіх камандаванне заўсёды кідала першымі ў агонь. Побач з трупамі штрафнікоў валяліся шматтомныя справы ваенных трыбуналаў. Як гэта было па-нямецку: пасылаць людзей на смерць у суправаджэнні судовых дакументаў!

Вярнуўшыся ў горад, мы ўбачылі Ілью Эренбурга, які, седзячы на прыступках гарадскога Савета, гутарыў з начальнікам партызанскага злучэння генерал-лейтэнантам Казловым. У апошнія некалькі дзён разам з Чырвонай Арміяй дзейнічалі 40 тысяч партызан. Пакуль мы размаўлялі, многа партызан вярнулася ў горад. Убачыўшы свайго камандзіра, якога ім даводзілася сустракаць толькі ў старой ватоўцы, апранутым у генеральскі мундзір, партызаны ўсміхаліся і віталі яго. Казлоў памахаў ім рукой і пракрычаў адрас дома, дзе яны маглі паесці.

...Усё гэта былі салдаты пераможнай Савецкай Арміі.

ЗАДАЧИ БОРЬБЫ ПРОТИВ ИМПЕРИАЛИЗМА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ И ЕДИНСТВО ДЕЙСТВИЙ КОММУНИСТИЧЕСКИХ И РАБОЧИХ ПАРТИЙ, ВСЕХ АНТИИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКИХ СИЛ

(Начало в № 25).

Главным образом с помощью НАТО возрожден и окреп западногерманский империализм — основной очаг военной опасности в центре Европы. Империалистические правящие круги Федеративной Республики Германии, в которой набирают силы неофашизм и милитаризм, выступают с реваншистской программой пересмотра итогов второй мировой войны и изменения границ ряда европейских государств. Эта политика, направленная прежде всего против первого в немецкой истории социалистического рабоче-крестьянского государства — Германской Демократической Республики, угрожает безопасности всех народов Европы и всеобщему миру.

Важное место в империалистических планах занимают страны Средиземноморья. Империализм США, располагая важными военными базами в Испании, помогая и помогает сохранению франкистского режима вопреки воле борющегося испанского народа. Постоянным средством политического и военного давления в Средиземноморье служит 6-й американский флот и система военных баз, создающие угрозу для народов, для дела мира в этом районе. Многократное обострение обстановки на Кипре и фашистский переворот в Греции — дело рук империалистов, которые поддерживают хунту полковников.

Юго-Восточная Азия, Дальний Восток — один из главных районов, где империалисты проводят политику агрессии и военных авантур. СЕАТО, АНЗЮС, так называемый договор безопасности между США и Японией дополняются фактической оккупацией юго-западной части Тихого океана и Индийского океана американскими вооруженными силами. Вся эта система нацелена прежде всего против социалистических стран Азии, национально-освободительного движения, а также нейтральных и неприсоединившихся к военным блокам государств этого района. Американские империалисты продолжают оккупировать остров Тайвань — неотъемлемую часть Китайской Народной Республики, препятствуют восстановлению ее законных прав в ООН. Они продолжают вооруженные провокации против КНДР, военную оккупацию Южной Кореи, чинят произвол, подавляя прогрессивные силы, стремящиеся к свободе и объединению страны. Они совершают акты агрессии против Лаоса и провокации против Камбоджи, создали и расширяют мощные военные базы в Таиланде. Они упорно оказывают давление на Индию с тем, чтобы она отказалась от своей позиции неприсоединения и независимого экономического развития. Империалисты поддержали антинародный переворот в Индонезии, в результате которого были истреблены сотни тысяч коммунистов и других демократов. Реакционные круги Индонезии продолжают кровавые расправы, что ведет к уничтожению всех плодов индонезийской революции и угрожает лишить страну самостоятельность.

Возросла активность империализма в ряде стран Африки. Империализм пытается остановить развитие освободительной борьбы, сохранить и укрепить свои позиции на континенте. Империалисты Англии, Франции, США, За-

падной Германии, Японии широко используют здесь неоколониалистские методы экономического, политического, идеологического проникновения и закабаления. Вооруженное вмешательство в Конго (Киншаса), реакционные перевороты в Гане и некоторых других странах, происки империалистов с целью расчленения Нигерии, политическая и военная поддержка реакционных и антинациональных кланов, фашистско-расистских режимов в ЮАР и Южной Родезии, разжигание межгосударственных конфликтов и межплеменной вражды, экономическое давление и экспансия монополий — на все идет империализм ради осуществления своих планов. Силой оружия и опираясь на помощь НАТО, португальские колонизаторы пытаются удержать свои владения.

Империализм США усиливает свое экономическое проникновение, а также вмешательство в политическую, идеологическую и культурную жизнь стран Латинской Америки. В союзе с местными реакционными силами он проводит политику, имеющую целью помешать другим народам последовать примеру Кубы. Он противится любым шагам, направленным на достижение экономической и подлинной политической независимости.

С этой целью империализм США выдвинул план «Союза ради прогресса», прилагает к новым, замаскированным формам господства. Он ставит на службу своей политике Организацию американских государств и меж-американский военный союз, прилагает усилия к созданию так называемых «межамериканских сил мира», стремится присвоить себе право на военное вмешательство в любой стране Латинской Америки, как он это сделал в Доминиканской Республике и в Панаме. Американские империалисты поддерживают и насаждают, зачастую путем военных переворотов, реакционные диктатуры, усиливают раскольническую деятельность в профсоюзном движении, расширяют свое влияние в вооруженных и полицейских силах, вдохновляют репрессивные мероприятия против народного движения. Они приняли непосредственное участие в военных операциях против партизанского движения в некоторых латиноамериканских странах. Однако политика империализма США сталкивается с большими трудностями. Ему не удается ни стабилизировать реакционные режимы, ни добиться согласия всех правительств на создание «межамериканских сил мира». «Союз ради прогресса» потерпел поражение.

Другие империалистические державы, особенно Западная Германия и Япония, также прилагают усилия к тому, чтобы утвердиться на континенте.

Вся политика империалистической агрессии, угрожающая миру во всем мире, безопасности и национальной независимости народов, вызывает в капиталистических странах нарастающий отпор со стороны рабочего класса, крестьянства, молодежи, студенчества, самых широких масс, независимо от их политических позиций и мировоззрения. Мощное движение протеста против агрессии США во Вьетнаме усиливает боевые выступления демократических сил против политики американского им-

периализма в целом, против курса тех правительств, которые его поддерживают.

Героическая борьба вьетнамского народа привела к расширению в Японии и других азиатских странах движения за ликвидацию военных баз США, за разрыв договоров, связывающих эти страны с политикой Пентагона. Даже в Соединенных Штатах — в самом центре, откуда исходит агрессия, — возникло массовое боевое движение против войны и милитаризма.

В Западной Европе движение против агрессивного блока НАТО, за нормализацию отношений и развитие сотрудничества между государствами, за обеспечение европейской безопасности охватывает все более широкие слои населения. Силы, активно выступающие против реваншизма и милитаризма, растут и в Западной Германии. В тех странах, где сохраняются американские военные базы, все громче раздаются требования ликвидировать эти опорные пункты агрессии.

Латиноамериканские народы борются против угнетения и наглого вмешательства американского империализма в их внутренние дела. Забастовочное движение рабочих, выступления крестьянства, действия студенчества и других слоев свидетельствуют, что широкие массы на всем континенте усиливают сопротивление диктату Соединенных Штатов и их военным планам. В некоторых странах революционные силы прибегают к вооруженной борьбе против господства олигархии и империализма. Национальные чувства народов и экономические трудности могут вынудить даже некоторые правительства к принятию важных мер против империализма; этим же определяется тенденция к установлению или расширению отношений с социалистическими странами, в том числе с Кубой. Коммунистические и рабочие партии идут во главе демократической и антиимпериалистической борьбы. Несмотря на преследования со стороны реакционных камарилей, они самоотверженно и мужественно борются за осуществление требований масс и за революционные преобразования.

В результате подъема национально-освободительного движения народов Азии и Африки был нанесен сильный удар по позициям империализма на этих континентах. Несмотря на серьезные трудности, эти народы продолжают борьбу против колониализма и вносят вклад в общее наступление на империализм.

События последнего десятилетия с еще большей силой обнажили облик американского империализма как мирового эксплуататора и жандарма, непримиримого врага освободительных движений. Американские монополии внедрились в хозяйство десятков стран, увеличивают там свои капиталовложения, добиваются установления контроля над ключевыми позициями в экономике.

Наращивая свою экономическую мощь, западногерманский империализм наращивает военную машину, тянется к атомному оружию и усиленно стремится к гегемонии в Западной Европе. Он противодействует всем мерам, ведущим к разоружению и разрядке международной напряженности, проводит политику неоколониализма и экспансии по отношению к

странам Азии, Африки и Латинской Америки.

Несмотря на ослабление британского империализма, Англия остается в числе главных империалистических держав и стремится сохранить свои позиции в Африке, Азии, в Карибском море и на Ближнем Востоке с помощью методов неоколониализма, а иногда и посредством прямой военной интервенции. По главным вопросам мировой политики Англия выступает как один из наиболее активных партнеров США. Она является одной из ведущих агрессивных сил в НАТО и стремится установить более тесный союз с Западной Германией.

Усиливается японский империализм, нарастает его экспансия, прежде всего в Азии. В Японии вновь поднимает голову милитаризм. Связанные многими узами с американским империализмом, правящие круги Японии фактически превратили страну в один из arsenалов США в войне против вьетнамского народа и участвуют в происках против корейского народа.

Французский империализм стремится удержать и укрепить свои позиции в мировой экономике и политике. Он упорно продолжает создавать ударную ядерную силу и отказывается присоединиться к мерам, которые могли бы содействовать разоружению. Он сохраняет свое колониальное господство над народами Гвинеи, Мали, Мариники, Реюньона, некоторых стран Африки и Океании, отказывается признать за ними право на самоопределение, право самим управлять своими делами. Используя сохранившееся влияние в своих бывших колониях и применяя новые методы колониалистской политики, французские империалисты особенно активно действуют в Африке. Возрастает экспансия монополистического капитала Италии.

Между различными империалистическими державами и во всем капиталистическом мире усиливается неравномерность экономического развития. Жизнь демонстрирует правильность марксистско-ленинского положения о борьбе между империалистическими державами, между капиталистическими монополиями за сферы влияния. Углубляется промышленная и торговая конкуренция, ширится финансовая и валютная война. Растет соперничество в Западной Европе, включая «общий рынок». Соперничество нарастает также между капиталистическими странами Европы и Соединенными Штатами Америки. В битву за рынки и максимальные прибыли активно включается японский империализм.

Межимпериалистические и е противоречия проявляются не только в сфере экономики. Серьезный кризис переживает НАТО. Дают трещину агрессивные блоки, созданные в Азии, — СЕНТО, СЕАТО. Западная Европа превращается в поле распри между капиталистическими странами. Это ослабляет мировую империалистическую систему и расстраивает гегемонистские планы американского империализма.

Обостряются противоречия и внутри правящих кругов империалистических стран, между наиболее воинственными группировками, делающими ставку на применение крайних мер, на войну, и теми, кто, считаясь с новым

соотношением классовых сил в мире, с ростом мощи социалистических стран, склонен более реалистически подходить к международным проблемам, решать их в духе мирного сосуществования государств с различным строем. В правящих кругах некоторых стран понимают необходимость считаться с реальным положением, сложившимся в Европе в результате войны и послевоенного развития, начинают осознавать необходимость признания ГДР. Несмотря на нажим со стороны США, ряд государств признал ДРВ и КНР.

Коммунистические и рабочие партии, рабочий класс, антиимпериалистические силы учитывают все противоречия в лагере противника, стремятся их углубить и использовать в интересах мира и прогресса.

Каждое из империалистических государств преследует свои собственные цели. В то же время все они — звенья мировой империалистической системы.

Современный империализм, стремящийся приспособиться к условиям борьбы двух систем, к требованиям научно-технической революции, обладает некоторыми новыми чертами. Усиливается его государственно-монополистический характер. Все шире используются такие рычаги, как стимулирование государством монополистической концентрации производства и капитала, перераспределение им все большей доли национального дохода, предоставление монополиям военных заказов, правительственное финансирование программ развития промышленности и научных исследований, составление программ экономического развития промышленности и научных исследований, составление программ экономического развития в масштабе страны, политика империалистической интеграции, новые формы вывоза капитала.

Однако государственно-монополистическое регулирование, осуществляемое в формах и масштабах, отвечающих интересам монополистического капитала и направленное на сохранение его господства, не в состоянии обуздать стихийные силы капиталистического рынка. Почти ни одно капиталистическое государство не избежало значительных циклических колебаний и спадов в экономике; периоды высоких темпов роста промышленности в отдельных странах чередуются с низкими, а зачастую и с падением производства. Капиталистическую систему лихорадит острый валютно-финансовый кризис.

Научно-техническая революция открывает перед человечеством беспредельные возможности преобразования природы, создания огромных материальных богатств, умножения творческих способностей человека. В то время как эти возможности должны были бы служить благу всех, капитализм использует научно-техническую революцию для увеличения прибылей и усиления эксплуатации трудящихся.

(Продолжение следует.)

Гітлераўцы нават у Мінску баяліся партызан. Многія вуліцы былі ахутаны дротавай агароджай.

Гармата лейтэнанта Барыса РУХАДЗЕ ў дзень вызвалення Мінска ля разбуранага будынка тэатра оперы і балета.

Фота былога ваеннага карэспандэнта газеты «Правда» С. КАРАТКОВА.

У ліку арганізатараў і кіраўнікоў падпольнай работы і партызанскага руху быў член Брэсцкага падпольнага абкома партыі Сцяпан Пацяруха. Яго часта можна было сустрэць не толькі ў партызанскіх атрадах, але і сярод жыхароў многіх вёсак. НА ЗДЫМКУ: С. ПАЦЯРУХА (злева) у час знаходжання ў адным з партызанскіх атрадаў, якія дзейнічалі ў лясах Брэстчыны. 1943 год. Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

Вялікую прапагандыскую і агітацыйную работу сярод насельніцтва праводзілі камуністы на акупіраванай ворагам тэрыторыі. Не лічычыся з ніякімі цяжкасцямі, сустракаліся яны з людзьмі, каб расказаць ім праўду аб становішчы на франтах, усяляць у іх веру ў перамогу. НА ЗДЫМКУ: сакратар падпольнага абкома КПБ Пінскай вобласці С. ВАЙЦАХОВІЧ гутарыць з сялянамі вёскі Хорастава. Здымак зроблен у верасні 1943 года. Фотакроніка БЕЛТА.

кароткія апавяданні

НЕ З ПУСТЫМІ РУКАМІ...

1944 год. Лета. Еду на радзіму. Толькі што вызвалена Беларусь, я не паспеў яшчэ атрымаць адтуль весткі і не ведаю, як і што там, у роднай вёсцы, ці жывыя бацькі, сёстры. Адпрасіўся ў камандзіра часці на тыдзень і вось еду. Да Бабруйска дабраўся на таварняках, а далей — трэба спадзявацца на выпадковы транспарт, бо аўтобусны рух яшчэ не наладжаны. Доўга чакаў на вуліцы. Нарэшце павяіўся «транспарт» — сялянскія калёсы, рухавы, відаць, яшчэ малады конік гнядой масці, мажны барадаты дзед на калёсах. Дзед едзе ў Бярозаўку, у суседнюю з маёй вёска, можа давезці жой чамадан, не мяне, бо я не адзін пасажыр, сабралася такіх ажно шасцёра. Так і ехалі сорак верст — чамаданы ды мякі на возе, а мы ўсе ззаду тэпалі.

Дзед расказаў пра сябе:

— Еду ажно з Мінска, з партызанскага парада. От ужо тыдзень еду...

— Ваяваў, значыць, і дзед?

— Ваяваў сын, ён камандзір партызанскай брыгады... Ну, а з мяне які ўжо ваяка — у абы-але... Але, як кажучы, і без абы-зю нельга... А цяпер от спяшаюся дадому, зямля там чакае нас. — Ён кінуў галавою на гнядога і загаварыў як бы пріншае: — Пытае ў мяне камандзір: «Які ж медаль дзеду

даць?» А я адказаў, што не медаль дайце мне, а каня і калёсы. Уважылі маю просьбу. Вось і еду. Ведаю ж, што там, у Бярозаўцы, ні каня ніводнага няма, ні калёсаў... Дык не з пустымі рукамі вярнуся...

ДУША САЛДАТА

Гаварыў кавалер ордэна Славы, цяпер пажылы ўжо чалавек:

— Шмат нягод зведаў я на вайне, ці раз глядзеў смерці ў вочы... Але ў адным мне пашанцавала... У чым? Што я ішоў на фронт не з дому — служыў я раз у арміі... От бачыў нядаўна фільм, там паказана, як адыходзілі на вайну салдаты і развіталіся з дзецьмі, з жонкамі, з маткамі... Слэз колькі, рыданняў!.. Ну, скажу вам, горкі момант, не вытрываць... Цяжэй, чым усё, — чым ляжаць пад кулямі, чым паўзці па-пластунску па гразі, цяжэй, чым раны... От глядзеў фільм і думаў: добра хоць, што ішоў на фронт не з дому...

НЕПАЗБЫЎНАЕ

Жанчына прывяла на бераг мора сляпую дзяўчынку...

Гэта было даўно, у тысяча дзевяцьсот пяцідзесятым, але я і дасюль не забыў тое...

Я спачатку не ведаў, што дзяўчынка сляпая. Яны, сышоўшы па каменнай лясвіцы да берага, прашоргаўшы галькай,

сталі непадалёк ад мяне, каля самай вады, і нібы замерлі. Я адразу зразумеў, што яны ўпершыню на моры.

Мора было лагоднае, ціхае, ледзь-ледзь білася ў бераг. На высокім-высокім небе — ні хмурынкi. Яшчэ была раніца, у паветры стаяла прыемная прыморская прахалода.

— Мама, яно нібы дыхае!.. — пачуўся ўзрушаны голас дзяўчынкi, і я міжволі павярнуўся да яе. Дзяўчынка ўзяла перад сабою рукі, растапырыўшы пальцы, быццам хацела злавіць нешта ці абмацаць, і па гэтых яе рухах я здагадаўся, што дзяўчынка сляпая. Я падумаў, што гэта ж яна не бачыць мора, і вострая жальба пеканула мяне па сэрцы.

Мне адразу ўспомніўся пакутлівы сорак першы, горкая дарога адступлення, нахабны гул фашысцкага самалёта і выбух бомбы... Калі я апрытомнеў, вакол была цёмная, непразбуданая ноч і бязлюдна-нямая пустыня... Гэта ж я не адразу ўцяміў, што стаў сляпы і глухі. А калі праз момант зразумеў — заплакаў і закрычаў; мабыць, страшна-няўтольны быў мой крык...

І вось цяпер — гэтая сляпая дзяўчынка.

Апоўдні я сустрэў тую жанчыну на алеі — яна ішла адна, без дачкі. Нашы позіркi сустрэліся; я зразумеў, што і яна запамніла мяне, і міжволі прыпыніўся, загаварыў:

— Скажыце... Прабачце... Ваша дачка... Пэўна, вайна гэта?..

Жанчына тужліва кінула галавой і ледзь чутна прамовіла: — Вайна...

Аркадзь МАРЦІНОВІЧ.

ПІСЬМО З УЗБЕКІСТАНА

У рэдакцыю барысаўскай газеты «Камуністычная праца» прыйшло пісьмо з далёкага Узбекістана ад былога франтавіка, цяпер рабочага Бухарскага будаўніча-монтажнага ўпраўлення Ш. Гірфанава. Ён ваяваў у адным са злучэнняў, якое вызваляла нашу рэспубліку і, у прыватнасці, горад Барысаў ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На грудзях ветэрана — чатыры баявыя ордэны і восем медаляў. Адзін з ордэнаў — Славы III ступені — быў уручаны яму за подзвіг, праўдзены пры вызваленні Барысава. Вось аб гэтым і расказвае ў сваім пісьме Ш. Гірфанаў.

У канцы 1944 года на пераправе праз Бярэзіну завя-

заліся гарачыя баі. У адным з іх удзельнічаў батальён аўтаматчыкаў, якім камандаваў лейтэнант Караў. Войны батальёна павінны былі хутка фарсіраваць раку і знішчыць кулямётную кропку праціўніка на правым беразе.

— Першым пойдзе Гірфанаў, — аддаў загад камандаўэр. — Ён будзе прыкрываць групу аўтаматчыкаў.

Гітлераўцы заўважылі аўтаматчыка і адкрылі агонь. Але ён здолеў выбрацца на бераг, прымусліў замоўкнуць варажы кулямёт. А тым часам падаспелі таварышы. Фарсіраванне Бярэзіны на гэтым участку прайшло паспяхова.

П. БАРОДКА.

На свяшчэнных руінах Брэсцкай крэпасці.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

БЛІСКУЧАЯ СТАРОНКА

СЛАВЯНСКАЙ КУЛЬТУРЫ

Дуброўніцкай літаратуры XV—XVII стагоддзя і паэме Івана Гундуліча «Асман» — аднаму з самых выдатных твораў культуры паўднёва-славянскага Адраджэння — прысвечана выпушчаная ў Мінску кніга Вячаслава Зайцава «Паміж Ільвом і драконам».

Новая работа беларускага філалага дапаможа пазна-

міцца, як піша сам аўтар, «з бліскачэй старонкай славянскага мінулага». У Дуброўніку ўзнікла і развілася арыгінальная славянская культура, гісторыя якой адлюстроўвае ўзнікненне і падзенне Дуброўніцкай рэспублікі і цесна пераплятаецца з гісторыяй паўднёваславянскіх народаў, якія стагоддзямі змагаліся супраць інішаземцаў.

Аўтар сабраў значны матэрыял аб Дуброўніку эпохі Гундуліча, прасачыў этапы яго жыцця і творчасці, раскрыў ідэі і вобразы «Асмана».

Нядаўна Зайцаў упершыню пераклаў на рускую мову паэму «Асман». Тыраж гэтага выдання поўнаасцо разыйшоўся.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.